

УДК 378.22.015.01:7/9(73)(043.3)

Федоренко С. В.,

доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
s.fedorenko@kpi.ua

КООПЕРАТИВНО-ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ (З ДОСВІДУ ВИЩОЇ ШКОЛИ США)

У статті висвітлено роль кооперативно-інтерактивних методів у формуванні міжкультурної компетентності студентів у вищій школі США. Окреслено погляди зарубіжних дослідників на сутність поняття «міжкультурна компетентність». Охарактеризовано основні риси кооперативно-інтерактивних методів навчання у вищій школі США. Розглянуто особливості застосування сократівського методу на основі критичного читання і методу творчих письмових робіт «РАФТ» з огляду на ефективність цих методів у формуванні міжкультурної компетентності американських студентів бакалаврату.

Ключові слова: вища школа США; міжкультурна компетентність, кооперативно-інтерактивні методи навчання; сократівський метод на основі критичного читання; метод творчих письмових робіт «РАФТ».

Федоренко С. В.,

доктор педагогических наук, доцент,
доцент кафедры теории, практики и перевода
английского языка,
Национальный технический университет Украины
«Киевский политехнический институт имени Игоря
Сикорского»,
s.fedorenko@kpi.ua

КООПЕРАТИВНО-ИНТЕРАКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ В ФОРМИРОВАНИИ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ (ИЗ ОПЫТА ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ США)

В статье освещена роль кооперативно-интерактивных методов в формировании межкультурной компетентности студентов в высшей школе США. Рассмотрены взгляды зарубежных исследователей на сущность понятия «межкультурная компетентность». Охарактеризованы основные черты кооперативно-интерактивных методов обучения в высшей школе США. Проанализированы особенности применения сократовского метода на основе критического чтения и метода творческих письменных работ «РАФТ», с учётом их эффективности в формировании межкультурной компетентности американских студентов бакалавриата.
Ключевые слова: высшая школа США; межкультурная компетентность; кооперативно-интерактивные методы обучения; сократовский метод на основе критического чтения; метод творческих письменных работ «РАФТ».

Fedorenko, Svitlana,

Doctor of Educational Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Theory, Practice and
Translation of the English Language,
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»,
s.fedorenko@kpi.ua

COOPERATIVE AND INTERACTIVE TEACHING METHODS FOR FORMING TERTIARY STUDENTS' INTERCULTURAL COMPETENCE (FROM THE US HIGHER EDUCATION EXPERIENCE)

The paper highlights the role of cooperative and interactive methods in the course of the US general education in developing intercultural competence as internalized knowledge of the grammar of a language and of the rules for appropriate use concerning language in social contexts on the basis of integrating attitudes, values, and motivations. The theoretical analysis of American psychological and pedagogical sources on the essence of the notion «intercultural competence» shows that the notion under study is viewed as a learners' ability to use language to communicate successfully in different sociocultural situations and solve communication problems as they arise. The main features of cooperative and interactive methods of teaching which contribute to forming intercultural competence of the US students are outlined. The research is focused on the theoretical analysis of many benefits that can result from using cooperative and interactive learning which are as follows: an increase in students' own knowledge and enhancing their motivation, self-esteem, trust of peers, critical thinking, problem-solving and communication skills; students are actively concerned with sharing ideas and working cooperatively to complete tasks; positive impact on the social relations with students of different backgrounds. The application of the Socratic method of critical reading and the method of creative writing «RAFT» are considered in view of their effectiveness in forming the intercultural competence of American undergraduate students.

Key words: the US higher education; intercultural competence; cooperative and interactive teaching methods; Socratic method of critical reading; method of creative writing «RAFT».

Постановка проблеми. В умовах модернізації вищої школи в Україні, що передбачає необхідність переходу від інформативних методів навчання до активних та побудову освітнього процесу з урахуванням проблемно-операціонального підходу шляхом виявлення здібностей студентів самостійно аналізувати події свого життя

і людства загалом, аргументувати свою позицію не лише рідною мовою, а й іноземною, зростає роль кооперативно-інтерактивних методів навчання (від англ. *cooperation* — «працювати з іншими людьми задля досягнення певного результату на користь кожного учасника, залученого до виконання тієї чи іншої діяльності» [11, с. 327] та англ. *interactive* — «спільна діяльність людей, у ході якої вони спілкуються і реагують одне на одного» [11, с. 788]). Ці методи на основі взаємодії та багатосторонньої, полілогової комунікації зорієнтовані на формування міжкультурної компетентності студентів шляхом виховання впевненості в собі, почуття поваги до власної індивідуальності, підвищення самооцінки, формування емпатійно-ціннісного ставлення до інших людей, здатності конструктивно відстоювати власні права і думки, вільно висловлювати свої почуття й емоції, брати на себе відповідальність за свої дії і поведінку. Вони також сприяють задоволенню пізнавальних інтересів і потреб студентів як активних суб'єктів освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний аналіз науково-педагогічних джерел [8; 9; 19] засвідчив, що міжкультурна компетентність пов'язана з прагматичним використанням соціокультурних знань і вмінь та відносинами людей різних культурних традицій у процесі спілкування. Вона включає здатність до спілкування з метою сприйняття, передачі інформації й обміну нею, вибору мовних засобів залежно від соціокультурного середовища (в умовах іншої культури або культур), ситуації спілкування, типу, стилю та жанру мовлення з одночасним досягненням власних комунікативних намірів.

Поняття «міжкультурна компетентність», за твердженням А. Фантіні [9], охоплює:

- 1) певні поведінкові особливості та особистісні якості, необхідні для ефективної й адекватної взаємодії в межах іншої культури (поведінкова гнучкість, толерантність, емпатія, відкритість тощо);
- 2) здатності у сфері стосунків між людьми різних культур, комунікації та співпраці, зокрема: а) здатність до організації спілкування з людьми іншої культури; б) здатність до ефективного спілкування з метою отримання фактичної інформації й естетичного задоволення від процесу комунікації; в) здатність до продуктивної співпраці з представниками іншої культури;
- 3) інструментальний апарат, який передбачає позитивне ставлення до світу, до взаємодії з представниками інших культур та до себе як

учасника цієї взаємодії; уміння і навички, необхідні для організації ефективної комунікації в іншому культурному середовищі; знання поведінкових моделей, стратегій комунікації з людьми іншої культури;

- 4) достатній рівень володіння мовою тієї чи іншої культури [9, с. 271–272].

Цю думку поділяє Г. Сільє, додаючи, що «міжкультурна компетентність» як комплекс певних знань і вмінь у сфері міжкультурного спілкування містить розуміння того, що поведінкові моделі людей зумовлені їхньою культурою та залежать від таких біологічних і соціальних змінних, як вік, стать, належність до соціального класу, місце проживання тощо [19, с. 39–45].

Погляди Г. Сільє й А. Фантіні дають можливість трактувати міжкультурну компетентність не лише як певну систему знань і вмінь, а й як комплекс особистісних характеристик, з-поміж яких чільне місце належить емпатії і толерантності до людей інших культур, та вмінь ефективної міжкультурної взаємодії.

Слід акцентувати увагу на тому, що родовим, подібним за своїм змістовим наповненням до міжкультурної компетентності, є поняття «культурний інтелект» (*cultural intelligence*), яке сьогодні все частіше вживається в американській педагогічній літературі [1; 7; 13].

У науковий ужиток поняття «культурний інтелект» введено у 2003 р. американським ученим К. Ерлі та професором Сингапурського університету С. Ангом [7]. Ці автори визначають культурний інтелект як «здатність особистості успішно адаптуватися до нових культурних умов, тобто успішно взаємодіяти з іншими в незнайомому культурному середовищі» [7, с. 9]. Розвиваючи ідеї К. Ерлі й С. Анга, Б. Петерсон подібним чином вважає культурний інтелект «здатністю особистості адекватно застосовувати вміння та навички в міжкультурному середовищі» [13, с. 7].

У своєму розумінні культурного інтелекту як здатності особистості успішно взаємодіяти з представниками інших культур, розуміти їхні поведінкові стратегії та демонструвати адекватну поведінку в іншому культурному середовищі американські вчені [1; 7; 10; 13] одноставні. Розвинений культурний інтелект дає людині можливість ефективно функціонувати та досягати суттєвих результатів у різних культурних середовищах.

Центр вимірювання культурного інтелекту (*Cultural Intelligence Center*) під президентством професора Д. Лівермора [10] в США надає інфор-

мацію щодо його рівня в різних країнах, а також запроваджує практичне застосування шкали його вимірювання для освітніх і бізнесових цілей, яка передбачає чотири основні компоненти культурного інтелекту, а саме:

- 1) когнітивний – культурна обізнаність індивіда стосовно норм, підходів й умов існування в різних культурних середовищах;
- 2) метакогнітивний – культурне усвідомлення та знання особистістю реалій, необхідних для взаємодії з представниками іншого культурного походження;
- 3) мотиваційний – здатність індивіда спрямовувати увагу та енергію на культурні відмінності;
- 4) поведінковий – здатність індивіда демонструвати відповідний гнучкий діапазон вербальних та невербальних дій у спілкуванні з людьми іншого культурного походження.

Щодо методичної реалізації формування міжкультурної компетентності студентів, то особливої популярності в сучасній вищій школі США набувають кооперативно-інтерактивні методи [2; 3; 6; 7; 12; 20], серед яких: метод кейсів, метод мозаїки, метод синдикату, сократівський метод, метод творчих письмових робіт «РАФТ», метод рольової гри, метод колективного проекту.

Мета статті – висвітлення особливостей застосування кооперативно-інтерактивних методів у формуванні міжкультурної комунікативної компетентності студентів у вищій школі США.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кооперативно-інтерактивні методи дають можливість на основі внеску кожного з учасників освітнього процесу в загальну справу здобувати знання й ефективно організувати спільну діяльність, спрямовану на співпрацю і набуття соціокультурного досвіду. Результати навчання й особистісного розвитку досягаються взаємними зусиллями і відповідальністю всіх учасників. У цьому сенсі освітній процес виступає як засіб інтерактивного виховання. Аналізуючи власні дії та дії інших, кожний студент змінює свою модель поведінки, свідомо її засвоюючи.

Зокрема, сократівський метод на основі критичного читання є «формою структурованого дискурсу морально-етичних дилем, розв'язання яких відбувається під час конструктивної дискусії і забезпечує розвиток інтелектуальної, морально-етичної та емоційної сфер студентів» [21, с. 26]. Готуючись до заняття з іноземної мови, студенти за завданням викладача мають заздалегідь ознайомитися з певним текстом – друкованим (поетич-

ний, прозовий, публіцистичний, науковий тощо) або недрукованим (фотографії, репродукції картин у тому числі, скульптури, мапи, відеозапис). Текст для аудиторного обговорення має характеризуватися ідейно-ціннісним змістом; імпліцитною складністю та провокативністю ідейного наповнення; відповідністю цілям курикулума; різноаспектністю авторського замислу [12]. Саме через текст, як зазначає американський антрополог культури У. Шор, відбувається процес вироблення понять та уявлень, якими керуються студенти в повсякденному житті [18, с. 9–10].

Сократівський метод на основі критичного читання як метод навчання розвинувся на підґрунті концепції «Величких книг», розробленої в 1909 р. освітянами Гарварду як системи загальної підготовки студентів бакалаврату [4].

Згідно з В. Кейсментом [4], у США налічується 168 закладів вищої освіти, у яких освітній процес тією чи іншою мірою реалізується на підґрунті концепції «Величких книг». Зазнавши трансформаційних перетворень з огляду на застосування, ця концепція використовується як:

- метод навчання;
- окремий навчальний курс семінарського типу з однойменною назвою;
- загальна підготовка студентів бакалаврату (у 19 університетах і коледжах, серед яких Бенедиктенський коледж, Університет Чикаго, Техаський університет в Остіні та ін.);
- комплексна бакалаврська програма протягом чотирьох років навчання (упроваджена в навчальний процес у десяти закладах вищої освіти, зокрема в Коледжі Томаса Мора, Коледжі Шаймера, Коледжі Сент Джона та ін.).

Сократівський метод використовується під час занять із різних курсів суспільно-гуманітарного спрямування, іноземної мови в тому числі. Крім дискусій на основі прочитаного, американські педагоги часто вдаються до обговорення морально-виховних дилем актуальної соціокультурної тематики, які задають орієнтири для самовиховання. Це обговорення сприяє розвитку в студентів критичного мислення та вміння аргументувати власні моральні рішення, а також забезпечує виховання толерантного ставлення до поглядів інших.

Щодо побудови на основі цього методу всієї загальної підготовки студентів бакалаврату у вищій школі США, то як приклад розглянемо Коледж Сент Джона (з філіалами в Аннаполісі, штат Меріленд, і в Санта-Фе, штат Нью-Мексіко), у якому, до того ж, уся бакалаврська програма ґрунтується

на означеному методі. Цікаво, що в цьому коледжі лекційна форма занять майже відсутня, за винятком поодиноких лекцій запрошених професорів. Так, здобувач вищої освіти ступеня *доктора філософії* у коледжі освіти Університету Джорджії В. Рул [17] у своєму дисертаційному дослідженні з вивчення особливостей загальної підготовки у Коледжі Сент Джона називає теми лекцій, які читали запрошені фахівці у період з 2004–2008 рр.: «Читання, писання, слухання і говоріння в житті людини», «Квантові феномени», «Читаючи Конституцію США», «Тональна музика й опери Моцарта», «Метафізика «Божественної комедії» Данте», «Цицерон та створення римської філософії», «Невидима краса: захоплива формула Ейлера», «Діалектика, добродійність і спогади в «Меноні» Платона», «Щасливчик: Пошуки К'єркегором моралі в розповідях», «Дружба, слава і честь в «Іліаді» Гомера й «Етиці» Арістотеля», «Есе Мішеля де Монтеня: людина, книга і спадщина», «Нормальна і ненормальна міграція нейронів, або чому наш мозок зморщений», «Багатство, добродійність та корупція: моральна філософія Адама Сміта» [17].

Уже понад вісімдесят років поспіль усі заняття в Коледжі Сент Джона (з 1937 р.), у тому числі із загальної підготовки, проводяться у формі дискусій на основі прочитаних студентами класичних творів: студенти разом з викладачами досліджують прочитані твори, тематика яких охоплює майже весь період розвитку західної культури. Перелік книг, на яких ґрунтується освітній процес у коледжі, було сформовано у 1937 р. під керівництвом М. Адлера і Р. Гатчинса. Більш ніж 2000 років інтелектуальної історії людства становлять основу для двох перших років навчання (див. Табл. 1) та принаймні у два рази більша кількість авторів у період близько 300 років – для вивчення в останні два роки [17].

Перший рік присвячено грецьким авторам; другий рік починається з вивчення й обговорення Біблії, а закінчується читанням творів XVI століття – перших паростків сучасності; протягом третього року студенти вивчають класичні твори XVII–XVIII століть; четвертий рік базується на ознайомленні з класиками XIX–XX століть. Цей хронологічний порядок читання книг у більшості випадків не ґрунтується на історичному підході, а є питанням розуміння студентами «вічних проблем людства» [17].

Акцентуємо особливу увагу на тому, що єдиний культурний канон створює сприятливий простір комунікації, де студенти навчаються працювати над власними відкриттями шляхом обмірковування та дискусії щодо фундаментальних питань існування людства. Вивчення й аналіз значущих для людської цивілізації класичних творів розвиває критичне мислення студентів, збагачує їхній світогляд, виховує їх гідними громадянами своєї країни зокрема і світу загалом, що певним чином сприяє формуванню гуманітарної культури студентів [17].

Приєднуються до цієї позиції й педагоги Гарварда Г. Дрейфус і Ш. Келлі [6], які переконані, що читання класиків спонукає особистість до реалізації власного потенціалу.

Семінарські заняття-дискусії в Коледжі Сент Джона найчастіше присвячені інтерпретації прочитаного; в інших випадках розмова може поширюватися на теми, імпліцитно запропоновані в тексті того чи іншого твору. Так, вивчення «Історії Пелопоннеської війни» Фукідіда, наприклад, майже напевно може призвести до обговорення теми війни й агресії та відповідно дій урядів різних країн, США в тому числі, щодо ведення війн у наш час. У свою чергу, Гомер і Данте викликають обдумування людських чеснот і недоліків та долі людства загалом [17].

Автори для вивчення за навчальними площинами протягом двох років навчання у Коледжі Сент Джона (за [17])

Таблиця 1

	Література	Філософія і теологія	Історія та суспільні науки	Математика і природознавчі науки	Музика
1-й рік	Гомер, Есхіл, Софокл, Еврипід, Арістофан	Платон, Арістотель, Лукрецій	Геродот, Фукідід, Плутарх	Евклід, Нікомах, Птолемей, Лавуазьє, Дальтон, Архімед, Паскаль, Фаренгейт, Авогадро, Віршоу, Маріотт, Гей-Люсак, Пруст, Каніцаро, Бертолле, Менделєєв, Томсон, Гарвей, Дріш, Шпеманн	
2-й рік	Вергілій, Данте, Чосер, Шекспір, Донн, Марвелль	Арістотель, Епіктет, Плотиній, Біблія, Августин, Ансельм, Фома Аквінський, Лютер Кінг, Монтень, Бекон, Маймонід	Плутарх, Тацит, Лівій, Макиавеллі	Птолемей, Аполлоній, Коперник, Декарт, Паскаль, Вієт, Кеплер	Палестріна, Бах, Моцарт, Бетховен, Шуберт, Стравінський, Гайдн, Депре, Монтеверді

На переконання американської дослідниці літературної освіти Л. Розенблатт, «на протиположному аналітичному підході до пізнання в суспільних науках, досвід пізнання засобом літератури забезпечує миттєвий емоційний відгук, ... суттєво впливаючи на формування в студентів образу світу та себе в цьому світі» [16, с. 7].

Сама література, як зазначала А. Ренд [15], постає для молоді «головним джерелом морально-етичних цінностей, яке представляє їх у доступній формі. Воно пропонує не правила поведінки або дидактичні настанови, а образ морально-етичної особистості, тобто конкретизовану абстракцію морально-етичного ідеалу» [15, с. 147].

Когнітивні процеси та чуттєвий досвід, задіяні в процесі вивчення класичних творів з різних сфер знань, дають змогу об'єднати в одне ціле різноманітні контексти і, на цій основі, створити культурні уявлення, які загалом забезпечують формування в них міжкультурної компетентності.

Попри позитивні здобутки окресленої моделі загальної підготовки студентів бакалаврату в США, її критикують за відсутність уваги до актуальних знань та з приводу того, які критерії розмежовують західну і незахідну культури, а також ігнорування надбань сучасної культурної спадщини. Крім того, критиці піддають і відсутність на регулярній основі такої форми навчання, як лекція. Адже вона надає можливість студентам зосередитися на найскладніших питаннях, у яких важко розібратися самостійно, а викладачам у максимально короткий проміжок часу – класифікувати і прокоментувати тенденції за наявності значної кількості різних, іноді протилежних, поглядів на певну проблему й ефективно окреслити напрями подальшої самостійної роботи студентів. Лекція також передбачає розвиток у студентів умінь слухати й усвідомлювати побачене і почуте, здійснювати такі розумові операції, як аналіз, синтез, порівняння тощо.

Слід зазначити, що в американський вищій школі лекційна форма занять використовується не як джерело інформації, а як спосіб спрямування навчально-пізнавальної діяльності студентів. З огляду на те, що на аудиторні заняття виділяється менше часу, ніж на самостійну роботу (75%), під час лекцій висвітлюються найскладніші й найважливіші питання того чи того навчального курсу, даються методичні вказівки для самостійної роботи. Як правило, до лекції кожному студенту видається скорочений конспект необхідного навчального матеріалу. З огляду на

той факт, що американські педагоги переконані, що максимальне зосередження уваги студентів не перевищує 15 хв., кожні 15 хв. демонструються відеорізівки різного пізнавального й ігрового характеру, проводяться короткі обговорення того чи того матеріалу з метою обміну думками, а також викладач у цей час відповідає на запитання студентів стосовно матеріалу вивчення.

Інша лінія в сучасних дискусіях, пов'язаних із цією моделлю загальної підготовки, ставить під сумнів не тільки необхідність читання класичних текстів, а й самі критерії, за якими можна було б стверджувати, чи є той чи той текст «класичним і величним». Загалом виглядає сумнівною сама можливість існування універсально значущих текстів та ідей. Крім того, на думку професора іспанської і португальської мов і літератури Нью-Йоркського університету М. Претт, список величних книг не тільки встановлює парадигму євроцентризму, а й створює дуже обмежене уявлення про Європу [13, с. 16–17].

Ефективним, з огляду на процес створення тексту і задіяння розумових дій та операцій мислення – від генерації ідей і пошуку інформації до редагування й представлення власного тексту (на обговорення іншими студентами або його подання задля оцінювання викладачем), є метод творчих письмових робіт «РАФТ» (англ. **RAFT** – **Role of the Writer, Audience, Format, Topic**) [2; 18]. Цей метод передбачає аналітичний підхід до сутності проблеми, до виявлення її ціннісного аспекту в процесі створення студентом або групою студентів тексту певної тематики від імені образного персонажа з урахуванням особливостей аудиторії, для якої створюється текст. Завдання для методу творчих письмових робіт «РАФТ» наведено в табл. 2.

У назві методу «РАФТ» є акронімом: **Р** – роль, яку виконує студент(и) (паломник, солдат, президент тощо), **А** – уявна цільова аудиторія, для якої створюється текст (політичний мітинг, потенційний роботодавець тощо), **Ф** – формат письма (лист, стаття, реклама тощо), **Т** – тема письмової роботи. Наприклад: **Роль** – Скаут Фінч; **Аудиторія** – громада Монровілля, штат Алабама; **Формат** – хвалебна промова на адресу Аттікуса Фінча; **Тема** – соціальна нерівність [2].

У використанні цього методу американські педагоги радять урахувувати поступове інтелектуальне зростання студентів, що переходить від бінарної стадії правильних і неправильних відповідей (коли викладач вважається носієм істини)

Таблиця 2
Samples of RAFT Assignments (за [2])

Role	Audience	Format	Topic
Student	Teaching staff	Letter	Learning process expectations
Martin Luther King	Teaching staff	Speech	The Dream Revisited
N.Y. Times	TV Audience of 2010 The	Op Ed Piece	How Our Language Defines Who We
Rain Forest	Humans	Complaint	Deforestation
Lost student in the desert	Other students	Travel guide	Survival tips
Liver	Alcohol	Complaint	Effects of drinking
News Writer	Public	News Release	Ozone layer has been formed
Plant	Sun	Thank-you note	Sun's role in plant's growth
Scientist	Charles Darwin	Letter	Refute a point in evolution theory
Advertiser	TV audience	Public Service	Importance of fruit
Cook	Other cooks	Recipe	Wonders of eggs
Lungs	Self	Complaint	Effects of smoking
Trout	Susan B.	Diary	Effects of acid rain on lake
21st Century Woman	Anthony	Thank-you note	Women's Rights
Alexander the Great	Aristotle	Letter	What I have seen on my journeys

до стадії суб'єктивних знань, коли власна думка виявляється самоцінною, а потім до більш високих стадій, на яких студенти вчать поєднувати суб'єктивні знання з надійними джерелами об'єктивних знань, які підтверджують або спростовують ці знання.

Метод «РАФТ» реалізується в сім основних етапів:

1. Етап вибору – визначається тема тексту, який планується створити, з'ясовується цільова аудиторія, для якої призначається текст, відповідно до ролі й аудиторії обирається жанр і форма оповіді та розподіляються завдання між студентами з метою розкриття заданої теми.
2. Етап збору інформації – з різних джерел з урахуванням особливостей ролі й аудиторії добирається тематичний матеріал.
3. Етап аналізу й осмислення дібраного матеріалу.
4. Етап створення тексту (індивідуально або в групі).
5. Етап редагування тексту.
6. Читання тексту вголос в «авторському кріслі».
7. Етап рефлексії – обговорення прослуханого й аналіз відповідності представленого тексту його жанровій специфіці [18].

У такий спосіб окреслений метод забезпечує вільне вираження думок, розвиває в студентів здатність до імпровізації, критичний аналіз вчинків людей і подій, що відбувалися або відбуваються. Цей досвід творчої комунікативної діяльності, пов'язаний з прагматичним використанням соціокультурних знань і вмінь та відносинами людей у процесі інтеракції, сприяє метапізнанню, розвитку критичного і креативного мислення, що загалом слугує підґрунтям для формування міжкультурної компетентності студентів.

Результати дослідження. Таким чином, використання у вищій школі США таких кооперативно-інтерактивних методів, як сократівський метод на основі критичного читання та метод творчих письмових робіт «РАФТ», забезпечує формування міжкультурної компетентності студентів шляхом: залучення до навчально-пізнавальної діяльності, спрямованої на усвідомлення студентами загальнолюдських цінностей, які слугують регулятивною основою спілкування й поведінки в соціумі; накопичення, інтеграції й активної трансляції соціально значущих знань і досвіду, а також розвитку вмінь і навичок, що забезпечують успішну інтеграцію особистості в соціокультурне життя.

Перспективи подальших розвідок. До перспективних напрямів подальших досліджень відносимо: аналіз специфіки використання комплексу кооперативно-інтерактивних методів навчання в умовах американської та вітчизняної вищої школи; вивчення особливостей застосування кооперативно-інтерактивних методів навчання у процесі фахової підготовки в умовах бакалаврату і магістеріуму в США.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ang S. Handbook of cultural intelligence : theory, measurement, and applications / Soon Ang, Linn Van Dyne. – N. Y. : M. E. Sharpe, 2008. – 432 p.
2. Buehl D. Classroom strategies for interactive learning / Doug Buehl. – N. Y. : International Reading Association, 2008. – 232 p.
3. Buon T. Not another syndicate group : making group work a worthwhile exercise / Tony Buon // Development and learning in organization. – 2004. – Vol. 18. – № 1. – P. 15–17.
4. Casement W. The great canon controversy : the battle of the books in higher education / W. Casement. – Somerset, NJ : Transaction Publishers, 1997. – 187 p.
5. Collier K. G. Peer-group learning in higher education : the development of higher order skills / K. G. Collier // Studies in Higher Education. – 1980. – Vol. 5. – № 1. – P. 55–62.
6. Dreyfus H. L. All things shining : reading the Western classics to find meaning in a secular / Hubert L. Dreyfus, Sean Dorrance Kelly. – N. Y. : Free Press, 2011. – 272 p.

7. Earley P. C. Cultural intelligence : individual interactions across cultures / P. Christopher Earley, Soon Ang. – Palo Alto, CA : Stanford, 2003. – 379 p.
8. Fantini A. Becoming better global citizens: the promise of intercultural competence / Alvino Fantini // *Adult Learning*. – 1991. – Vol. 2. – № 5. – P. 15–19.
9. Fantini A. Language : an essential component of intercultural communicative competence / Alvino Fantini // *The Routledge handbook of language and intercultural communication* : [Ed. Jane Jackson]. – London & New York : Routledge. – P. 263–278.
10. Livermore D. Leading with cultural intelligence : the new secret to success / David Livermore. – N. Y. : AMACOM, 2009. – 240 p.
11. Macmillan English dictionary for advanced learners. – Bloomsbury Publishing, 2011. – 1748 p.
12. Mangrum J. Sharing practice through socratic seminars / Jennifer Mangrum // *Phi Delta Kappan*. – 2010. – Vol. 91. – № 7. – P. 40–43.
13. Peterson B. Cultural intelligence : a guide to working with people from other cultures / Brooks Peterson. – Yarmouth, ME : Intercultural Press, 2004. – 240 p.
14. Pratt M. L. Humanities for the future : reflections on the Western culture debate at stanford / M. L. Pratt // *The politics of liberal education* [D. J. Gless, B. Herrnstein Smith (Eds)]. – Durham : Duke University, 1992. – P. 13–31.
15. Rand A. The romantic manifesto : a philosophy of literature / Ayn Rand. – N. Y. : New American Library, 1971. – 208 p.
16. Rosenblatt L. M. Literature as exploration / L. M. Rosenblatt. – N. Y. : The Modern Language Association of America. – 321 p.
17. Rule W. S. Seventy years of changing great books at St. John's College : dissertation for the degree of doctor of philosophy in the College of Education, Georgia State University / William Scott Rule. – Georgia State University, 2009. – 166 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://scholarworks.gsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1036&context=eps_diss.
18. Santa C. Project CRISS : creating independence through student-owned strategies / Carol M. Santa, Lynn T. Havens, Bonnie J. Valdes. – Dubuque, IA : Kendall Hunt, 2004. – 305 p.
19. Seelye H. N. Teaching culture : strategies for intercultural communication / H. Ned Seelye. – Lincolnwood, IL : National Textbook Company, 1993. – 336 p.
20. Shore B. Twice-born, once conceived : meaning construction and cultural cognition / Bradd Shore // *American Anthropologist*. – 1991. – Vol. 93. – № 1. – P. 9–27.
21. Tredway L. Socratic seminars : engaging students in intellectual discourse / Lynda Tredway // *Educational Leadership*. – 1995. – Vol. 53. – № 1. – P. 26–29.
4. Casement W. The great canon controversy : the battle of the books in higher education / W. Casement. – Somerset, NJ : Transaction Publishers, 1997. – 187 p.
5. Collier K. G. Peer-group learning in higher education : the development of higher order skills / K. G. Collier // *Studies in Higher Education*. – 1980. – Vol. 5. – № 1. – P. 55–62.
6. Dreyfus H. L. All things shining : reading the Western classics to find meaning in a secular / Hubert L. Dreyfus, Sean Dorrance Kelly. – N. Y. : Free Press, 2011. – 272 p.
7. Earley P. C. Cultural intelligence : individual interactions across cultures / P. Christopher Earley, Soon Ang. – Palo Alto, CA : Stanford, 2003. – 379 p.
8. Fantini A. Becoming better global citizens: the promise of intercultural competence / Alvino Fantini // *Adult Learning*. – 1991. – Vol. 2. – № 5. – P. 15–19.
9. Fantini A. Language : an essential component of intercultural communicative competence / Alvino Fantini // *The Routledge handbook of language and intercultural communication* : [Ed. Jane Jackson]. – London & New York : Routledge. – P. 263–278.
10. Livermore D. Leading with cultural intelligence : the new secret to success / David Livermore. – N. Y. : AMACOM, 2009. – 240 p.
11. Macmillan English dictionary for advanced learners. – Bloomsbury Publishing, 2011. – 1748 p.
12. Mangrum J. Sharing practice through socratic seminars / Jennifer Mangrum // *Phi Delta Kappan*. – 2010. – Vol. 91. – № 7. – P. 40–43.
13. Peterson B. Cultural intelligence : a guide to working with people from other cultures / Brooks Peterson. – Yarmouth, ME : Intercultural Press, 2004. – 240 p.
14. Pratt M. L. Humanities for the future : reflections on the Western culture debate at stanford / M. L. Pratt // *The politics of liberal education* [D. J. Gless, B. Herrnstein Smith (Eds)]. – Durham : Duke University, 1992. – P. 13–31.
15. Rand A. The romantic manifesto : a philosophy of literature / Ayn Rand. – N. Y. : New American Library, 1971. – 208 p.
16. Rosenblatt L. M. Literature as exploration / L. M. Rosenblatt. – N. Y. : The Modern Language Association of America. – 321 p.
17. Rule W. S. Seventy years of changing great books at St. John's College : dissertation for the degree of doctor of philosophy in the College of Education, Georgia State University / William Scott Rule. – Georgia State University, 2009. – 166 p. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://scholarworks.gsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1036&context=eps_diss.
18. Santa C. Project CRISS : *creating independence through student-owned strategies* / Carol M. Santa, Lynn T. Havens, Bonnie J. Valdes. – Dubuque, IA : Kendall Hunt, 2004. – 305 p.
19. Seelye H. N. Teaching culture : strategies for intercultural communication / H. Ned Seelye. – Lincolnwood, IL : National Textbook Company, 1993. – 336 p.
20. Shore B. Twice-born, once conceived : meaning construction and cultural cognition / Bradd Shore // *American Anthropologist*. – 1991. – Vol. 93. – № 1. – P. 9–27.
21. Tredway L. Socratic seminars : engaging students in intellectual discourse / Lynda Tredway // *Educational Leadership*. – 1995. – Vol. 53. – № 1. – P. 26–29.

REFERENCES

1. Ang S. Handbook of cultural intelligence : theory, measurement, and applications / Soon Ang, Linn Van Dyne. – N. Y. : M. E. Sharpe, 2008. – 432 p.
2. Buehl D. Classroom strategies for interactive learning / Doug Buehl. – N. Y. : International Reading Association, 2008. – 232 p.
3. Buon T. Not another syndicate group : making group work a worthwhile exercise / Tony Buon // *Development and learning in organization*. – 2004. – Vol. 18. – № 1. – P. 15–17.
4. Casement W. The great canon controversy : the battle of the books in higher education / W. Casement. – Somerset, NJ : Transaction Publishers, 1997. – 187 p.
5. Collier K. G. Peer-group learning in higher education : the development of higher order skills / K. G. Collier // *Studies in Higher Education*. – 1980. – Vol. 5. – № 1. – P. 55–62.
6. Dreyfus H. L. All things shining : reading the Western classics to find meaning in a secular / Hubert L. Dreyfus, Sean Dorrance Kelly. – N. Y. : Free Press, 2011. – 272 p.
7. Earley P. C. Cultural intelligence : individual interactions across cultures / P. Christopher Earley, Soon Ang. – Palo Alto, CA : Stanford, 2003. – 379 p.
8. Fantini A. Becoming better global citizens: the promise of intercultural competence / Alvino Fantini // *Adult Learning*. – 1991. – Vol. 2. – № 5. – P. 15–19.
9. Fantini A. Language : an essential component of intercultural communicative competence / Alvino Fantini // *The Routledge handbook of language and intercultural communication* : [Ed. Jane Jackson]. – London & New York : Routledge. – P. 263–278.
10. Livermore D. Leading with cultural intelligence : the new secret to success / David Livermore. – N. Y. : AMACOM, 2009. – 240 p.
11. Macmillan English dictionary for advanced learners. – Bloomsbury Publishing, 2011. – 1748 p.
12. Mangrum J. Sharing practice through socratic seminars / Jennifer Mangrum // *Phi Delta Kappan*. – 2010. – Vol. 91. – № 7. – P. 40–43.
13. Peterson B. Cultural intelligence : a guide to working with people from other cultures / Brooks Peterson. – Yarmouth, ME : Intercultural Press, 2004. – 240 p.
14. Pratt M. L. Humanities for the future : reflections on the Western culture debate at stanford / M. L. Pratt // *The politics of liberal education* [D. J. Gless, B. Herrnstein Smith (Eds)]. – Durham : Duke University, 1992. – P. 13–31.
15. Rand A. The romantic manifesto : a philosophy of literature / Ayn Rand. – N. Y. : New American Library, 1971. – 208 p.
16. Rosenblatt L. M. Literature as exploration / L. M. Rosenblatt. – N. Y. : The Modern Language Association of America. – 321 p.
17. Rule W. S. Seventy years of changing great books at St. John's College : dissertation for the degree of doctor of philosophy in the College of Education, Georgia State University / William Scott Rule. – Georgia State University, 2009. – 166 p. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://scholarworks.gsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1036&context=eps_diss.
18. Santa C. Project CRISS : *creating independence through student-owned strategies* / Carol M. Santa, Lynn T. Havens, Bonnie J. Valdes. – Dubuque, IA : Kendall Hunt, 2004. – 305 p.
19. Seelye H. N. Teaching culture : strategies for intercultural communication / H. Ned Seelye. – Lincolnwood, IL : National Textbook Company, 1993. – 336 p.
20. Shore B. Twice-born, once conceived : meaning construction and cultural cognition / Bradd Shore // *American Anthropologist*. – 1991. – Vol. 93. – № 1. – P. 9–27.
21. Tredway L. Socratic seminars : engaging students in intellectual discourse / Lynda Tredway // *Educational Leadership*. – 1995. – Vol. 53. – № 1. – P. 26–29.

Отримано 01.02.2018 р.